

BOENDETS MILJÖER

Egnahemsområdet Negerbyn

En dokumentation inom
projektet Retro Nossebro
2010-2012

Projektet finansieras av

NEGERBYN

Bostadsbebyggelsen öster om Necks mekaniska verkstäder i Nossebro kallas i folkmun för Negerbyn p g a det smutsiga arbetet på Necks. Marken köptes in av Gustav Neck och tomterna överläts till anställda som byggde sina hus 1942. Lånen var relativt fördelaktiga och Gustav Neck stod som garant. Lånet drogs av från lönen. Byggnadskostnaden för varje hus gick på ca 5000 kr.

Husen är uppförda 1942 i tre rader med sex hus i varje. Husen kom som färdiga väggelement från hustillverkaren Götenehus. Grunden hade de blivande egnahemsägarna själva förberett. När stommarna väl stod på plats återstod mycket av arbetet som arbetarna gjorde själva, samtidigt som de arbetade på fabriken. Man hjälpte varandra i stor utsträckning.

Fotografi som visar Egnahemsbygget när det stod klart. Fasaden ser fortfarande ut att vara omålad.

Privat fotografi ur familjen Forsströms familjealbum.

I de två yttersta raderna ligger husen snett i förhållande till gatan medan den mittersta raden ligger rakt. Detta ger området sin speciella karaktär.

Fotografi från i dag, som visar de snedställda husen längs Verkmästarevägen.

Foto: Maria Zeilon 2011

Fasadarkitekturen under 1940-talet präglades av en funktionalism i en mer folklig riktning. Det viktigaste var bostadens funktion. Fasadens utseende fick en underordnad roll och utan dekorativa detaljer. De enkla rektangulära villorna med sadeltak och träpanel dominerade stort bland egnahemmen i tidens villakataloger. De byggdes med fabriksstillverkade väggelement. Förstukvistar var allmänt ovanliga men på husen i Negerbyn förekom de samt enkla ytterdörrar, fönster och foder. Dessa tillverkades ofta i långa serier i snickerifabriker.

Namnet Negerbyn myntades tidigt. Då hade gatorna inga namn som de har i dag. Husen hade inte dagens fastighetsbeteckningar. Då hette husen t ex "Ärlan 11", "Göken 2" osv.

Husen var från början relativt enkla i 1 ½ plan på totalt 90 kvm. Källare tillkom. Fasaderna var beklädda med träpanel med locklist. I dag finns endast ett hus kvar med originalpanel. Under mitten av 1950-talet täcktes många av husen med gråa eternitplattor, även kallade sidiplattor. I dag är det ett fåtal som kvar eterniten. Det stora flertalet är i dag täckta med plåtsol/plastmaterial eller med ny träpanel, efter att huset har tilläggsisolerats. De tidigare öppna förstukvistarna har ersatts eller byggts in som verandor eller entréer.

Egnahemsvägen nr 11.
Områdets enda hus i
originalutseende.

Foto. Maria Zeilon 2011

Även om många av husen är kraftigt förändrade påminner många av områdets grindstolpar och grindar är byggda på 1940-talet.

Tidstypisk grind längs Bergsgatan.

Foto: Maria Zeilon 2011

Bostadshusen längs Egnahemsgatan bägge sidor samt Verkmästargatans södra sida lät byggas och beboddes av arbetare på Necks. Det var vanligt förekommande att man hyrde ut övervåningen på ett rum och kök, till någon annan familj/släkting som också arbetade på Necks verkstäder. Familjen som ägde huset delade således på 3 rum och kök på undervåningen.

På tomten var en liten del gräsmatta, inte så stor som den är i dag. Ytorna användes till trädgårdsland, bärödlingar och fruktträd, som nästan gjorde familjen självförsörjande på grönsaker, bär och frukt.

De flesta som lät bygga sina hus var i samma familjesituation. Mannen arbetade på Necks, kvinnan var hemma och barn i ungefär samma ålder. Det var väldigt många barn som var födda 1943, året efter inflyttningskalaset, vilket man skojade om bland husen! Barnen upplevde en fri barndom och kände sig hemma, även i andra familjers hem. Alla ställde upp för alla och den positiva andan präglar området än i dag.

Egnahemsvägen nr 4.
Barn från området framför förstukvis-
ten. Växtligheten har börjat att ta sig.

Privat fotografi ur familjen Forsströms
familjealbum.

De hus som ligger längs Verkmästargatans norra del lät byggas några år senare åt förmän och tjänste-
män som arbetade på Necks. De var något större och är i dag också väsentligt förändrade.

Verkmästargatan
Ett av de f d tjänstemanna-
bostäderna.

Foto: Maria Zeilon 2011

Det var vanligt att sonen i familjen gick i sin fars fotspår och började på Necks, ofta som spring-
pojke. Dock finns det bara ett hus i dag som ägs av en andra generation.

De boende vände sig att höra ljudet från "Hejarn" den stora smidesmaskinen på Neck, som även kördes
nattetid. Den hade väldiga tyngder ändå ner till berget, vilket gjorde att den hördes nästan i hela Nos-
sebro. "...så fort den tystnade, så vaknade man ju.." säger Margareta Neck, barnbarn till Gustav Neck, som
ofta var hemma hos farföräldrarna i disponentvillan. Villan finns kvar och ligger än vid östra ingången till
Necks fabriker.

Hyreshusen längs Industrivägen
under byggnad.

Foto: Inge Bergkvist.

De tre hyreshusen längs Industrigatan lät Gustav Neck bygga, vars lägenheter han sedan hyrde ut. Husen värmdes upp av panncentralen som stod på Necks fabriksområde. Denne försåg även med varmt vatten till områdets tvättstuga.

Text och sammanställning: Maria Zeilon juni 2011. www.kulturgrafik.se

Fotografi försättsblad: Vykort taget från Södra Vägen över Negerbyn, Nossebro Hembygdsförenings bildarkiv.

Källmaterial:

Muntliga källor:

Gun Forsström, född, uppvuxen och boende i Negerbyn.

Rune "Läkka" Johansson. Nossebro

Margareta Neck, Nossebro

Skriftliga källor:

Nossebro Kulturhistorisk dokumentation och karaktärsisering 2010 av Lars Bergström, Västergötlands Museum

Så byggdes villan - Svensk villaarkitektur från 1890-2010 av Cecilia Björk, Lars Nordling och Laila Reppen, 2009.